

Passend onderwijs en de Walcherse gemeenten

onderwijs en zorg op maat

november 2012

INHOUDSOPGAVE:

0. Samenvatting tevens leeswijzer	3
1. Inleiding	6
2. Huidige situatie omtrent de zorg voor leerlingen	
2.1. Algemeen/landelijk	7
2.2. Huidige situatie op Walcheren	9
3. De wet passend onderwijs	
3.1. Waarom een stelselwijziging	11
3.2. Doelen passend onderwijs	11
3.3. Wet- en regelgeving	12
3.4. Hoe anticipeert het onderwijs op Walcheren op de nieuwe wetgeving	13
4. Passend onderwijs en de gemeenten	
4.1. Raakvlakken met decentralisaties	16
4.2. Gemeentelijke visie op passend onderwijs	18
4.3. Opvoeden versterken als leidend principe	18
4.4. De stip aan de horizon	20
5. Onderwijs en gemeenten: samen optrekken	23
6. Tijdpad	25
Afkortingenlijst	26

0. Samenvatting tevens leeswijzer

De drie Walcherse gemeenten werken sinds begin 2012 samen ter voorbereiding op de aanstaande decentralisaties. De invoering van het passend onderwijs is eveneens onderdeel van dit project omdat, hoewel het primaat hiervoor bij het onderwijs ligt, het een stelselvernieuwing is die gevolgen zal hebben voor gemeenten, met name vanwege de transitie jeugdzorg. Met de invoering van passend onderwijs wordt beoogd dat er een passend onderwijsaanbod komt voor alle kinderen en jongeren in de leeftijd van 4-23 jaar, in het bijzonder leerlingen met speciale zorgbehoeften.

Deze notitie valt uiteen in 2 delen. In de eerste 3 hoofdstukken wordt de huidige situatie beschreven van onderwijs aan leerlingen die extra zorg en ondersteuning nodig hebben, alsmede een beschrijving van aanleiding en doelen van de regelgeving passend onderwijs (hoofdstuk 3).

Indien u hiermee reeds bekend bent kunt u desgewenst starten met hoofdstuk 4, waarin we de visie van de Walcherse gemeenten beschrijven. In hoofdstuk 5 gaan we in op het overleg dat volgens ons noodzakelijk is, om samen op te trekken gezien de verwevenheid van passend onderwijs met de zorg voor jeugd. Hoofdstuk 6 schetst het tijdpad vanaf nu tot 1 augustus 2014, de datum dat de zorgplicht voor schoolbesturen in werking treedt.

Huidige situatie:

In het huidige systeem wordt onderscheid gemaakt tussen lichte ondersteuning voor leerlingen met bijvoorbeeld leerproblemen en zware ondersteuning voor leerlingen met een beperking. In het primair onderwijs (PO) werken alle basisscholen en speciale scholen voor basisonderwijs (SBO) samen in samenwerkingsverbanden Weer Samen Naar School (WSNS) om de lichte ondersteuning voor leerlingen te regelen. Een permanente commissie leerlingenzorg beoordeelt of een leerling kan worden toegelaten tot het speciaal basisonderwijs, de SBO-school. Ook de scholen voor voortgezet onderwijs (VO) werken samen in samenwerkingsverbanden. Voor de zware ondersteuning zijn er scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs, verdeeld in 4 clusters. Ze werken samen in regionale expertisecentra (REC). Een commissie voor de indicatiestelling toetst volgens landelijk vastgestelde indicatiecriteria of leerlingen toelaatbaar zijn. Leerlingen met een beschikking voor het (v)so kunnen eventueel onderwijs op reguliere scholen volgen middels het zgn. 'rugzakje'.

Aantallen leerlingen op Walcheren¹:

	Openbaar en bijzonder onderwijs excl. ref.				reformatorisch onderwijs			
	totaal	lichte zorg	(v)so	rugzakje	totaal	lichte zorg	(v)so	rugzakje
PO	8.500	240	130	84	1.250	36	6	14
VO	6.300	900	300	147	430	63	11	28
mbo	4.300		-	158	120		-	

Aanleiding voor de wet passend onderwijs is dat het huidige systeem van onderwijsondersteuning complex is en mede daardoor problemen oplevert. Er lopen verschillende indicatieprocedures door elkaar. Het aantal leerlingen (v)so en met een rugzak groeit sterk en er zijn leerplichtige jongeren die thuis zitten. Het passend onderwijs moet ervoor zorgen dat leerlingen in de toekomst een zo passend mogelijke plek in het onderwijs krijgen, zoveel mogelijk in het reguliere onderwijs.

De kernpunten uit de nieuwe wet:

- a. De scholen in het primair en voortgezet onderwijs krijgen een zorgplicht en worden daarmee verantwoordelijk dat elk kind op de goede plek wordt geplaatst.
- b. Om de zorgplicht waar te kunnen maken moeten scholen voor regulier onderwijs en speciaal onderwijs binnen een regionaal samenwerkingsverband gaan samenwerken. Deze samenwerkingsverbanden worden verantwoordelijk voor zowel de lichte als de zware ondersteuning.
- c. Samenwerkingsverbanden krijgen een eigen budget voor extra ondersteuning en stellen een ondersteuningsplan op waarin zij onder meer aangeven op welke wijze wordt samengewerkt met aanpalende jeugdvoorzieningen. Over dit ondersteuningsplan wordt op overeenstemming gericht overleg (OOGO) met de gemeenten gevoerd.
- d. Leraren worden beter toegerust om met verschillende soorten leerlingen in de klas om te gaan.

¹ De totalen in deze tabel zijn incl. lichte zorg en rugzakje, maar excl. (v)so, ze vormen geen totaal van de regel.

e. Ondersteuning komt dichterbij de opvoeders, doordat scholen verplicht worden met ouders op overeenstemming gericht overleg te voeren over het ontwikkelingsperspectief van hun kind.

Walcherse schoolbesturen zijn volop bezig met de voorbereidingen op de invoering van passend onderwijs. Gestart is met de voorbereiding op de bestuurlijke vormgeving en organisatie van het nieuwe samenwerkingsverband. Ook voor de professionalisering van leerkrachten is vaak al een heel traject gelopen. Het VO is bezig met de ontwikkeling van een Expertisecentrum Passend Onderwijs, een bundeling van expertise voor kinderen met ondersteuningsbehoefte. Het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) ontvangt straks rechtstreekse bekostiging voor ondersteuning van leerlingen. Gewerkt wordt aan een doorlopende zorglijn. Tevens werken VO en mbo structureel samen om het voortijdig schoolverlaten tegen te gaan met gebruikmaking van de regeling plusvoorzieningen.

Visie van de Walcherse gemeenten:

Het gemeentelijk belang is de grote samenhang met huidig en toekomstig beleid op het gebied van jeugd en zorg: onderwijs en instellingen voor zorg voor jeugd gaan veel nauwer samenwerken aan de ondersteuning van kinderen en hun opvoeders.

De gemeenten in Walcheren kiezen voor een samenhangende aanpak van de veranderingen in het sociale domein. De decentralisaties hangen met elkaar samen, ze hebben deels gevolgen voor dezelfde doelgroepen en er valt winst te behalen door afstemming tussen de decentralisaties.

Belangrijk uitgangspunt daarbij is dat het cliëntperspectief leidend is.

Vertaald naar een visie op passend onderwijs willen de Walcherse gemeenten onder meer:

- De eigen kracht van mensen (ouders en leerkrachten) als anker nemen.
- Ondersteuning zoveel mogelijk kleinschalig houden en in de eigen omgeving organiseren.
- De professional ruimte geven om te doen wat nodig is zonder overbodige bureaucratie.
- Professionals werken daarbij samen in netwerken in plaats van na elkaar in ketens. Ze stemmen hun inzet af in multidisciplinaire teams die gebiedsgericht werken.

Er is daarbij breed draagvlak voor “Opvoeden versterken” als leidend principe bij de komende stelselwijzigingen. Stam en Van Yperen schetsen in hun publicatie 3 compartimenten. Het eerste compartiment betreft een veilige en stimulerende opvoed- en opgroeicontext. In dit compartiment bevindt zich het CJG en hoort ook het ondersteunen van onderwijsprofessionals bij het binnen hun sociale omgeving houden van kinderen. Het tweede compartiment wordt getypeerd als ‘versterking ondersteunen’. Dit tweede compartiment bestaat uit intensievere zorg. Het derde compartiment is te kenschetsen als ‘opvoeding overnemen’.

In het licht van passend onderwijs vormen ZAT's met de CJG's/WMO-loketten een onmisbare schakel tussen onderwijs en zorg voor jeugd. In het kader van het project decentralisaties hebben de Walcherse gemeenten uitgesproken dat Porthos/Vraagpunt Veere doorontwikkeld worden om alle toegang voor informatie, zorg en dienstverlening te stroomlijnen. Een gezamenlijk ontwikkeltraject onderwijs –CJG-partners moet beginnen met het elkaar “inhoudelijk” beter te leren kennen als professionals, door intensief met elkaar in gesprek te gaan. Deze groep medewerkers is herkenbaar en zichtbaar op school voor alle ouders en leerkrachten en het CJG komt daarmee naar de scholen toe. Hun werk wordt vervolgens zo georganiseerd dat ze ondersteund worden door en gebruik kunnen maken van meer gespecialiseerde hulpverleners op het gebied van opvoeden en/of psychiatrie. In onze visie leggen medewerkers van Porthos/Vraagpunt Veere, Orionis Walcheren en Veiligheidshuis contact met de inwoners van Walcheren, het uitgangspunt is “er op af”. Deze medewerkers vormen multidisciplinair samengestelde gebiedsgebonden teams. De relatie met de Zorgadviesteams voor het basisonderwijs die in de wijk en/of het dorp gevestigd zijn wordt hiermee gelegd. Voor het VO wordt gedacht aan één specialistisch team. De ZAT's zullen daarmee opgaan in de samenwerking binnen (het mdo in) Porthos/Vraagpunt Veere.

Passend onderwijs vraagt naast de ondersteuningsstructuur binnen een specifieke school ook aandacht voor de overgang van zorg- of risicoleerlingen tussen onderwijssectoren en aan het eind van de schoolloopbaan. Het voorbereiden en toeleiden naar arbeid van leerlingen met een handicap of stoornis is een belangrijke opdracht van het (speciaal) onderwijs. Een veelbelovend instrument om de brug van onderwijs naar arbeidsmarkt voor deze jongeren te slaan komt van de Zeeuwse Stichting Maatwerk. Hierin werken 15 instellingen voor praktijkonderwijs en voortgezet speciaal onderwijs in de provincie Zeeland intensief samen om iedere leerling maatwerk te kunnen bieden, op weg naar een duurzame uitstroom naar de arbeidsmarkt, vervolgonderwijs of dagbesteding.

Samen optrekken:

Gezien de hiervoor geschetste verwevenheid van passend onderwijs met gemeentelijke verantwoordelijkheden is het van het grootste belang om vanaf heden samen op te trekken. Dat begint met elkaar leren kennen, door gezamenlijk in gesprek te gaan om inzicht te krijgen in de praktijk, wat kan helpen om dezelfde taal te spreken.

Voorgesteld wordt om de huidige veelal lokale overleggen om te vormen tot regionale overleggen. Daarvoor wordt de Regionale Educatieve Agenda meer gestructureerd en gesplitst in een REA-PO en een REA-VO/mbo. Het overleg tussen onderwijs en gemeenten vindt hier plaats. Voorafgaand aan het OOGO over de ondersteuningsplannen willen we met het onderwijs afspraken maken over de volgende onderwerpen: het voorgestelde klantproces als uitgangspunt, de principes van “Opvoeden versterken”, de gevolgen van passend onderwijs voor onderwijshuisvesting en voor het leerlingvervoer. Daarnaast de inzet van middelen schoolbegeleiding voor het passend onderwijs en de ontwikkeling van Integrale Kindcentra.

Uiteraard wordt de REA aangevuld met punten die vanuit het onderwijs worden aangedragen.

1. Inleiding

Na jaren voorbereiding is de Wet passend onderwijs op maandag 5 november gepubliceerd in het Staatsblad. De kern van deze wet is de invoering van de zorgplicht per 1 augustus 2014. Daarmee is de wet een mijlpaal voor onderwijs aan kinderen die extra ondersteuning nodig hebben. Passend onderwijs dient een antwoord te geven op de nadelen van het huidige systeem voor extra ondersteuning van leerlingen.

Met de invoering van passend onderwijs wordt beoogd dat er een passend onderwijsaanbod komt voor alle kinderen en jongeren in de leeftijd van 4-23 jaar, in het bijzonder leerlingen met speciale zorgbehoeften. Het is een stelselvernieuwing die raakt aan verschillende niveaus: samenwerkingsverbanden, schoolbesturen, scholen, leraren, ouders en leerlingen. Deze wet zal ook gevolgen hebben voor gemeenten en heeft relaties met andere terreinen, zoals de transitie jeugdzorg naar gemeenten, waar de 3 Walcherse gemeenten zich thans op voorbereiden in het project Decentralisaties Walcheren.

Deze notitie is het resultaat van de deelopdracht passend onderwijs. Dit deelproject is bedoeld om de huidige en nieuwe situatie van onderwijs aan leerlingen die extra zorg en ondersteuning nodig hebben te beschrijven en om als Walcherse gemeenten een visie vast te stellen. Alvorens deze vast te stellen zijn de gemeenten in september 2012 in gesprek gegaan met het onderwijs over deze visie. De notitie (versie juni 2012) heeft daarbij als onderlegger voor dit gesprek gediend. Reacties zijn in de voorliggende versie verwerkt.

November 2012

Dick Aarden

Projectleider deelproject passend onderwijs

2. Huidige situatie omtrent de zorg voor leerlingen

2.1. Algemeen/landelijk

Het huidige systeem van speciale zorg is in 2003 voor het laatst gewijzigd met de invoering van de leerling-gebonden financiering. In de huidige situatie wordt onderscheid gemaakt tussen lichte ondersteuning voor leerlingen met bijvoorbeeld leerproblemen en zware ondersteuning voor leerlingen met een beperking.

Lichte ondersteuning

In het primair onderwijs (PO) werken alle basisscholen en speciale scholen voor basisonderwijs (SBO) samen in (circa 240) samenwerkingsverbanden Weer Samen Naar School (WSNS) om de lichte ondersteuning voor leerlingen te regelen. Scholen zijn dit verplicht en hebben de wettelijke taak om *“een samenhangend geheel van zorgvoorzieningen te bieden waardoor zoveel mogelijk leerlingen in het primair onderwijs een ononderbroken ontwikkelingsproces kunnen doormaken”*. Elk WSNS-samenwerkingsverband heeft een permanente commissie leerlingenzorg (PCL), die beoordeelt of een leerling kan worden toegelaten tot het speciaal basisonderwijs, de SBO-school².

Ook de scholen voor voortgezet onderwijs (VO) werken samen in (83) samenwerkingsverbanden. Hierin nemen ten minste 1 school voor praktijkonderwijs (PRO) deel en 3 scholen voor voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (vmbo). Praktijkonderwijs is bedoeld voor leerlingen die naar verwachting geen vmbo-diploma kunnen halen. Voor leerlingen die voldoende capaciteiten hebben om een vmbo-diploma te halen, maar door een leerachterstand of andere omstandigheden extra hulp nodig hebben, is er het leerwegondersteunend onderwijs (lwoo).

Op dit moment zijn scholen voor havo en vwo niet verplicht om aan te sluiten bij een samenwerkingsverband, maar in de praktijk is dit meestal wel het geval.

Zware ondersteuning

De scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs zijn verdeeld in 4 clusters:

- *cluster 1*: leerlingen die blind of slechtziend zijn en soms ook een meervoudige beperking hebben;
- *cluster 2*: dove of slechthorende leerlingen, dove of slechthorende leerlingen met een meervoudige handicap en leerlingen met ernstige spraak- en taalmoeilijkheden;
- *cluster 3*: langdurig zieke kinderen met een lichamelijke handicap, lichamenlijk gehandicapte kinderen en zeer moeilijk lerende kinderen dan wel meervoudig gehandicapte kinderen met één van deze handicaps;
- *cluster 4*: zeer moeilijk opvoedbare leerlingen, langdurig zieke leerlingen met psychiatrische of ontwikkelingsproblemen en kinderen in scholen verbonden aan pedologische instituten.

De scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs werken, met uitzondering van cluster 1, verplicht samen in (34) regionale expertisecentra (REC). Elk regionaal expertisecentrum heeft een commissie voor de indicatiestelling (CvI) die volgens landelijk vastgestelde indicatiecriteria toetst of leerlingen toelaatbaar zijn tot het (v)so.

Leerling-gebonden financiering

Voor leerlingen met een beschikking voor het (v)so bestaat sinds de invoering van de leerling-gebonden financiering (Igf) in 2003 de mogelijkheid voor het volgen van onderwijs op reguliere scholen. Voorwaarde is dat de ouders en de school in kwestie daarmee instemmen. Wanneer dat het geval is, ontvangen de school voor (v)so én de reguliere school extra financiële middelen (het zogenaamde ‘rugzakje’) voor deze leerling. Op deze wijze is het voor geïndiceerde leerlingen met een beperking mogelijk om onderwijs te volgen op een reguliere school in de eigen buurt, met inzet van ambulante begeleiding vanuit de (v)so-school.

Toelatingstrajecten

De respectievelijke toelatingsorganen, de PCL in het speciaal basisonderwijs en de CvI's in het (voortgezet) speciaal onderwijs beoordelen of de leerling wordt toegelaten tot het SBO (lichte zorg) resp. het (v)so (zware zorg).

² Een SBO-school is dus géén speciaal onderwijs, maar een speciale school voor basisonderwijs waar lichte ondersteuning gegeven wordt. De SBO-school hoort net als de basisschool tot het reguliere PO.

In de praktijk is deze wijze van indiceren (diagnosticeren) te statisch gebleken. Het is een lang en bureaucratisch proces met open einde financiering. Voor elke leerling met een indicatie volgt immers een hogere bekostiging, in de vorm van de hogere bekostiging van het (v)so of in de vorm van het rugzakje voor regulier onderwijs. De indicatiestelling verloopt nu heel erg langs het medisch model: wat is er mis met het kind.

Het middelbaar beroepsonderwijs

Het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) neemt binnen de extra ondersteuning voor leerlingen een aparte positie in. Het mbo kent geen speciaal onderwijs. Voor het mbo ligt de zorgplicht verankerd in de Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB) en de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte (Wgbh/cz).

Als gevolg van de actieplannen Aanval op uitval en Risicjongeren richt de inzet van het mbo zich de laatste jaren vooral op het voorkomen van voortijdig schoolverlaten (VSV) en de plusvoorzieningen.

2.2. Huidige situatie op Walcheren

Primair onderwijs (PO):

Het WSNS Walcheren bestaat uit 9 schoolbesturen met gezamenlijk 45 basisscholen. Het Springtij is de SBO-school. Ongeveer 8500³ leerlingen zitten op de basisschool, 240 op de SBO-school (peildatum december 2011).

Daarnaast zitten in het speciaal onderwijs (so) 130 leerlingen, waarvan de grootste groep op de SO-school Keurhove (ruim 60), gevolgd door de Klimopschool (40) en mytyschool De Sprienke (30). Er zijn 84 leerlingen met een rugzak.

Het reformatorisch onderwijs op Walcheren is apart georganiseerd in een landelijk samenwerkingsverband WSNS. Ruim 1100 leerlingen bezoeken 7 basisscholen op reformatorische grondslag. De meeste zijn aangesloten bij Colon, de Vereniging reformatorisch primair onderwijs Zeeland. Daarnaast bevindt zich in Middelburg de Regenboogschool (Vereniging voor gereformeerd PO West-Nederland) met 150 leerlingen. De SBO-school Samuël bevindt zich in Kapelle (36 leerlingen uit Walcheren), evenals de school voor speciaal (en voortgezet speciaal) onderwijs Eben Haëzer (6 Walcherse SO-leerlingen). Er zijn 16 leerlingen met een rugzak.

Voortgezet onderwijs (VO):

Het Samenwerkingsverband VO Walcheren omvat SSG Nehalennia en het Scheldemond College (de Mondia scholengroep) en de Christelijke Scholengemeenschap Walcheren (CSW). Alle 3 verzorgen ook lwoo, gezamenlijk houden zij een orthopedagogisch centrum (OPDC) in stand en een internationale schakelklas (ISK).

Walcheren telt 6300 leerlingen in het regulier VO (incl. PRO), ruim 900 daarvan krijgen extra lichte ondersteuning, 560 in de vorm van lwoo, 170 op het OPDC en 60 in de ISK. Praktijkschool Het Bolwerk telt 130 leerlingen. Een beperkt aantal leerlingen gaat voor vmbo naar het Edudelta in Goes. Daarnaast zitten in het voortgezet speciaal onderwijs bijna 300 leerlingen, waarvan de grootste groep op het Asteria College⁴ (180 incl. OdyZee College), gevolgd door de Klimopschool (90) en De Sprienke (28). Er zijn 147 leerlingen met een rugzak.

Het reformatorisch voortgezet onderwijs op Walcheren vindt plaats in de nevenvestiging van het Calvin College aan de Kruitmolenlaan (430 leerlingen). In Middelburg worden alleen van het vmbo de theoretische en de gemengde leerweg volledig gegeven. 63 leerlingen krijgen extra lichte ondersteuning in de vorm van lwoo

Voor klas drie en vier van vmbo kaderberoepsgerichte en basisberoepsgerichte leerweg reizen 118 Walcherse leerlingen naar Krabbendijke. De bovenbouw van havo en vwo van het Calvin College in Goes wordt door 159 Walcherse leerlingen bezocht.

Er zijn 11 reformatorische leerlingen uit Walcheren geplaatst op de school voor voortgezet speciaal onderwijs Eben Haëzer in Kapelle.

Er zijn 28 leerlingen met een rugzak.

Middelbaar beroepsonderwijs (mbo):

Het mbo op Walcheren wordt verzorgd door het ROC Zeeland, sinds 1 januari 2012 gefuseerd met ROC Westerschelde tot ROC Scalda. Op Walcheren nemen bijna 4.200 leerlingen deel aan het mbo (voltijd en deeltijd), verspreid over 4 vestigingen. Zoals hiervoor vermeld kent het mbo geen speciaal onderwijs maar wel een zorgplicht. Voor de extra ondersteuning aan leerlingen zijn 141 coaches werkzaam, 7 begeleiders en 1 schoolmaatschappelijk werkende.

Er zijn 158 leerlingen met een rugzak, die begeleid worden door 11 ambulante begeleiders uit de REC's. Daarnaast wordt een deel van het rugzakgeld gebruikt voor extra begeleiding van zorgleerlingen door coaches.

120 Walcherse leerlingen bezoeken het Hoornbeeck College te Goes (mbo op reformatorische grondslag). Het Edudelta (groene sector) in Goes wordt door hetzelfde aantal leerlingen bezocht.

³ De (afgeronde) cijfers zijn afkomstig uit interviews, van de website www.passendonderwijs.nl en de publicatie Goed Voortgezet – Scoop 2012.

⁴ Sinds 14 juni 2012 heet de VSO-afdeling van de Korczakschool: Asteria College.

Alle Zeeuwse mbo-scholen participeren (evenals het VO) in een Zeeuwsbreed afgesloten Convenant VSV, met als doel een zo hoog mogelijke reductie van het aantal jongeren in een regio dat als voortijdig schoolverlater wordt aangemerkt. Er wordt gestreefd naar 40% reductie (t.o.v. 2002) met een stapsgewijze afname van 10% per jaar (zie ook § 3.4.).

3. De wet passend onderwijs

3.1. Waarom een stelselwijziging

Het huidige systeem van onderwijsondersteuning is complex en levert mede daardoor problemen op. Knelpunten van de huidige situatie zijn:

- a. Lichte en zware ondersteuning zijn naast elkaar georganiseerd, waardoor kinderen tussen wal en schip kunnen vallen. Er lopen verschillende indicatieprocedures naast elkaar. Vervolgens moeten ouders zelf nog op zoek naar een geschikte school en dat is niet eenvoudig. Jaarlijks zitten zo'n 2.500 leerplichtige kinderen ten minste 4 weken thuis. Het gaat dan om leerplichtige jongeren (5 tot 18 jaar) die zonder geldige reden (zoals ziekte) meer dan 4 weken verzuimen zonder dat zij ontheffing hebben van de leerplicht. De gemiddelde duur totdat de leerling weer wordt geplaatst is vier maanden.
- b. Het systeem is complex en bureaucratisch. Hierdoor moeten ouders verschillende procedures doorlopen als hun kind eerst lichte ondersteuning en daarna zwaardere ondersteuning nodig heeft. Daarnaast is het aanvragen van een indicatie voor zowel scholen als ouders erg arbeidsintensief en zijn de doorlooptijden lang.
- c. Sterke groei van het aantal leerlingen (v)so en met een rugzak en druk op de duurste voorzieningen, open einde financiering. Het aantal leerlingen in het speciaal onderwijs of met een rugzak is sinds 2003 – tegen de verwachting in – sterk toegenomen.
- d. De voorzieningen voor extra ondersteuning in het onderwijs en het bredere (jeugd)zorgdomein zijn niet goed op elkaar afgestemd.
- e. De kwaliteit van het onderwijs is vaak onvoldoende, veel leraren hebben onvoldoende ervaring met leerlingen die een specifieke onderwijsbehoefte hebben. Vaak worden oplossingen buiten de klas gezocht.

3.2. Doelen passend onderwijs

Het passend onderwijs moet ervoor zorgen dat leerlingen in de toekomst een zo passend mogelijke plek in het onderwijs krijgen. Voor veel kinderen zal dat een plek in het reguliere onderwijs zijn, voor kinderen die meer aandacht nodig hebben is dat het speciaal onderwijs. Scholen worden ervoor verantwoordelijk dat elk kind op de goede plek wordt geplaatst en gaan daarvoor in regionaal verband samenwerken.

Om de knelpunten in het huidige systeem aan te pakken, is een aantal doelen geformuleerd:

- a. Zo passend mogelijk onderwijs, waarbij het aanpakken van de onderwijsbeperking centraal staat en niet de door de zorg geïndiceerde stoornis. Een belangrijk doel van passend onderwijs is een zo passend mogelijk onderwijsprogramma voor alle leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben in het onderwijs, ook opdat er geen kinderen meer zullen thuiszitten.
- b. Leraren zijn beter toegerust om om te gaan met verschillen. Zij werken samen met het team, de school en het samenwerkingsverband. Er wordt geïnvesteerd in opbrengstgericht en handelingsgericht werken voor alle leerlingen⁵.
- c. Het nieuwe systeem moet minder complex en bureaucratisch zijn dan het huidige. Dus geen lange indicatieprocedures, geen wachtlijsten, geen gescheiden circuits van lichte en zware ondersteuning en zo min mogelijk administratieve lasten voor de betrokkenen.
- d. Kostenbeheersing en transparantie. Het moet duidelijk zijn waaraan de beschikbare middelen voor extra ondersteuning worden besteed. Ook de prikkels voor afwenteling op elkaar moeten worden weggenomen.

⁵ Opbrengstgericht werken leert leerkrachten vanuit analyse (terugblik) van leerresultaten én vanuit gestelde doelen (vooruitblik) het onderwijs gericht te plannen; aan welke onderdelen moet ik vooral aandacht besteden? Het is vooral een kwantitatief proces.

Handelingsgericht werken gaat iets verder. Daarbij gaat het ook om een beredeneerd onderwijsaanbod, maar naast de leerresultaten wordt leerkrachten geleerd goed naar de onderwijsbehoeften van de leerlingen te kijken. Wat heeft dit kind nodig om mijn doelen te halen? Het is de bedoeling dat leerkrachten leerlingen beter begrijpen door ook mét hen en mét ouders goed te praten en dan (nog) beter af te stemmen. Een beredeneerd onderwijsaanbod afgestemd op de leerlingen dus. Het is meer een kwalitatief proces.

- e. Samenwerking en afstemming met andere sectoren: De inzet van extra ondersteuning in het onderwijs moet beter worden afgestemd op de inzet vanuit andere sectoren in het jeugddomein, zoals de jeugdzorg, de WMO en de arbeidsmarkt.

3.3. Wet- en regelgeving

In feite draait het niet om één nieuwe wet, maar wijziging van diverse onderwijswetten, onder meer de Wet op het primair onderwijs, de Wet op de expertisecentra, de Wet op het voortgezet onderwijs, de Wet educatie en beroepsonderwijs, de Wet medezeggenschap op scholen en de Wet op het onderwijstoezicht.

Daarin worden diverse artikelen gewijzigd om:

- de toegang tot scholen te verbeteren voor leerlingen die extra ondersteuning behoeven;
- de samenwerking tussen scholen bij de onderwijskundige opvang van leerlingen die extra ondersteuning behoeven te versterken;
- een andere wijze van financiering van de ondersteuning van leerlingen in te voeren.

De kernpunten uit de nieuwe wet:

a. Zorgplicht schoolbestuur

De schoolbesturen in het primair en voortgezet onderwijs krijgen een zorgplicht. Wanneer ouders hun kind op een bepaalde school aanmelden, heeft de school de taak dit kind een zo goed mogelijke plek in het onderwijs te bieden. De onderwijsbehoefte is vanaf nu het uitgangspunt. In de wet wordt dan ook expliciet gesproken van onderwijssteuning van leerlingen. Als het schoolbestuur zelf geen passend onderwijs kan bieden, heeft het de taak het kind binnen haar samenwerkingsverband een zo goed mogelijke plek op een andere school aan te bieden. Scholen dienen een schoolondersteuningsprofiel op te stellen, dat de voorzieningen beschrijft die zijn getroffen voor de ondersteuning van leerlingen die extra ondersteuning behoeven.

De landelijke indicatiesystematiek wordt afgeschaft.

b. Samenwerkingsverbanden passend onderwijs

Om de zorgplicht waar te kunnen maken moeten scholen voor regulier onderwijs en speciaal onderwijs binnen een samenwerkingsverband gaan samenwerken. Deze samenwerkingsverbanden worden regionaal geformeerd, zowel in het primair als in het voortgezet onderwijs. Cluster 1 en 2 vallen buiten de stelselwijziging.

In Walcheren komt er dus één nieuw samenwerkingsverband voor het PO en één voor het VO. Het reformatorisch onderwijs vormt één (landelijk) samenwerkingsverband.

De samenwerkingsverbanden passend onderwijs worden verantwoordelijk voor zowel de lichte als de zware ondersteuning. De regionale expertisecentra (REC), de landelijke indicatiestelling voor (voortgezet) speciaal onderwijs en de leerling-gebonden financiering ('het rugzakje') worden afgeschaft. Het samenwerkingsverband moet omschrijven hoe de toelaatbaarheidprocedure richting eventuele tussenarrangementen in reguliere scholen en arrangementen in het (voortgezet) speciaal onderwijs er uit gaan zien.

Het middelbaar beroepsonderwijs neemt door de grote spreiding van mbo-instellingen geen deel aan de samenwerkingsverbanden. Bij de vormgeving van passend onderwijs voor jongeren tot 23 jaar spelen zij echter een essentiële rol. Goed ingericht passend onderwijs levert een bijdrage aan het voorkomen van voortijdig schoolverlaten.

c. Budgetfinanciering

Samenwerkingsverbanden krijgen een eigen budget voor extra ondersteuning. Betalen en bepalen van onderwijssteuning komt hiermee in één hand. Deze middelen worden (na een overgangperiode) naar rato van het aantal leerlingen verdeeld over de samenwerkingsverbanden. Samenwerkingsverbanden kunnen aan scholen extra onderwijssteuning in de klas toekennen voor leerlingen die dat nodig hebben. Er is dus meer ruimte voor maatwerk.

Samenwerkingsverbanden stellen een ondersteuningsplan op waarin zij onder meer aangeven hoe zij met elkaar een samenhangend geheel aan ondersteuningsvoorzieningen hebben gecreëerd, hoe de beschikbare middelen worden verdeeld en op welke wijze verwijzing naar het (v)so plaatsvindt. Het ondersteuningsplan beschrijft tevens de manier waarop wordt samengewerkt met aanpalende jeugdvoorzieningen. Over dit ondersteuningsplan dient het samenwerkingsverband op overeenstemming gericht overleg met de gemeenten in het samenwerkingsverband te voeren.

d. Professionalisering

Leraren worden beter toegerust om met verschillende soorten leerlingen in de klas om te gaan. Hierdoor kunnen leerlingen zo veel mogelijk extra ondersteuning in de klas krijgen, in plaats van daarbuiten.

e. Ondersteuning dichter bij de opvoeders

Ouders melden hun kind aan bij het bestuur van hun keuze. Het schoolbestuur doet binnen 6 (max. 10) weken een aanbod, na 10 weken ontstaat recht op (voorlopige) plaatsing. Scholen zijn verplicht met ouders op overeenstemming gericht overleg te voeren over het ontwikkelingsperspectief van hun kind.

Ouders en leraren hebben via de ondersteuningsplanraad instemmingsrecht op het beleid en de verdeling van het budget van het samenwerkingsverband.

Kwaliteit (voortgezet) speciaal onderwijs:

Op 9 oktober 2012 heeft de Eerste Kamer ook het wetsvoorstel kwaliteit in het (voortgezet) speciaal onderwijs aangenomen. Deze wet is vooral gericht op meer opbrengstgericht werken in het (v)so door de invoering van het ontwikkelingsperspectief en de daarbij behorende verplichte voortgangsregistratie. Het doel hiervan is leerlingen zo goed mogelijk voor te bereiden op een zo volwaardig mogelijke participatie in de maatschappij. Daarom worden er in het vso drie uitstroomprofielen ingericht met daarbij behorende kerndoelen. De drie uitstroomprofielen sluiten aan bij de uitstroombestemmingen van de leerlingen, namelijk regulier vervolgonderwijs, de al dan niet beschermde arbeidsmarkt en vormen van dagbesteding. Het wetsvoorstel treedt 1 augustus 2013 in werking (enkele artikelen al eerder). Artikel 14b van de wet voorziet in de mogelijkheid voor vso-leerlingen om niet alleen op het vavo onderwijs te volgen, maar daar ook examen te doen!

3.4. Hoe anticipeert het onderwijs op Walcheren op de nieuwe wetgeving

Uiteraard zijn schoolbesturen al volop gestart met de voorbereidingen op de invoering van passend onderwijs. Hoe staat het daarmee in het onderwijsveld op Walcheren:

Primair onderwijs (PO):

Het Samenwerkingsverband WSNS Walcheren zal per 1 augustus 2014 opgeheven dienen te worden. Inmiddels is er een bestuur-in-oprichting voor het nieuwe samenwerkingsverband. Hierin treedt Stichting De Korre toe als bestuur van het (v)so en mogelijk de Vereniging Gereformeerd Primair Onderwijs West-Nederland (Regenboogschool). Inmiddels is een hoofdlijnennotitie vastgesteld en door de GMR-en geaccordeerd. Deze hoofdlijnennotitie wordt uitgewerkt in het eerste ondersteuningsplan van het samenwerkingsverband. Tevens staan hierin richtlijnen voor de onderwijsondersteuningsprofielen voor scholen.

Gestart wordt met de voorbereiding op de bestuurlijke vormgeving en organisatie van het nieuwe samenwerkingsverband. Ondanks het feit dat de overgangperiode onlangs met een jaar verlengd is, heeft men de ambitie om het oorspronkelijke tijdpad aan te houden.

Bovenstaande geldt overeenkomstig voor de schoolbesturen op reformatorische grondslag, met dien verstande dat zij een landelijk samenwerkingsverband voor primair onderwijs inrichten. Dit nieuwe samenwerkingsverband wordt ingedeeld in 4 regio's, waarvan Zeeland er één is. In dit samenwerkingsverband zullen de scholen van het Federatief Verband van Christelijke Scholen (FVSC, waaronder de Joos van Larenschool te Arnemuiden) en de so-school Eben Haëzer eveneens deelnemen. Daarmee gaat het in Zeeland om 31 reformatorische scholen met ruim 5500 leerlingen. Inmiddels is een Onderwijszorgloket Zeeland van start gegaan, een centraal meldpunt waar allen die betrokken zijn bij de opvoeding van en het onderwijs aan reformatorische kinderen in de basisschoolleeftijd met hulpvragen terecht kunnen.

Preventie en professionalisering van leerkrachten vormen al langer belangrijke aandachtspunten, waardoor de zorgbreedte in het PO is toegenomen. Ook het schoolmaatschappelijk werk (SMW) is op Walcheren al standaard aanwezig in PO (en VO). SMW-ers vormen een belangrijke schakel naar de Zorgadviesteam (ZAT's) en het CJG Porthos/Vraagpunt Veere. Helaas wordt het functioneren van het ZAT in het PO vaak nog als bureaucratisch ervaren, waardoor deze structuur niet helemaal

bevredigend werkt. Dit is een aandachtspunt voor gemeenten en onderwijs en houdt verband met de doorontwikkeling van Porthos/Vraagpunt Veere (zie ook § 4.4.)
Er zijn enkele basisscholen op Walcheren die in samenwerking met Arduin inclusief onderwijs verzorgen.

Voortgezet onderwijs (VO):

Het nieuwe samenwerkingsverband VO zal gevormd worden door de Mondia scholengroep, CSW, Respont en De Korre. Gedacht wordt aan een Raad van Advies, waarin dan gemeenten, RPCZ en organisaties voor jeugd zouden kunnen plaatsnemen (ontschotting!).
Op het Scheldemond College doet men ervaring op met zgn. zorglokalen voor passend onderwijs. Tevens is het VO bezig met de ontwikkeling van een Expertisecentrum Passend Onderwijs (EXPO). Dit EXPO Walcheren is een bundeling van expertise voor kinderen met complex gedrag, complexe cognitieve of lichamelijke kenmerken die door het regulier onderwijs als ernstig belemmerend worden ervaren. Het EXPO wordt gezien als een netwerk c.q. directeurenoverleg om tot samenwerking tussen regulier onderwijs en speciale voorzieningen te komen.
Intussen ontwikkelt het samenwerkingsverband een visie op wat het wil na de invoering van passend onderwijs. Hierover dient onder meer het gesprek tussen gemeenten en onderwijs te gaan (zie hoofdstuk 5).

Voor het voortgezet onderwijs op reformatorische grondslag zal het samenwerkingsverband eveneens opnieuw ingericht worden door toetreding van het vso. Ondanks de verlengde overgangperiode heeft men ook hier de ambitie om het oorspronkelijke tijdspad aan te houden.
Voor professionalisering is al een heel traject gelopen, met als uitgangspunt een zo breed mogelijk zorgaanbod voor reformatorische kinderen, waar mogelijk in de eigen regio. Een zorg is het ontbreken van een cluster-4 voorziening voor het reformatorisch onderwijs.
Men vindt de relatie met de andere samenwerkingsverbanden belangrijk, vanuit het besef dat men elkaar nodig heeft. Het Calvin College neemt daarom deel aan de stuurgroep passend onderwijs en het regio-overleg VSV (zie hieronder).

Middelbaar beroepsonderwijs (mbo):

Het mbo heeft een wat afwijkende positie. Door de schaalgrootte is er niet voor gekozen (geografisch bepaalde) samenwerkingsverbanden voor het mbo in te stellen. De wetgeving passend onderwijs voorziet in rechtstreekse bekostiging aan het mbo voor ondersteuning van leerlingen. Het feit dat de financiering voor ondersteuning straks in de lumpsum voor het mbo komt is echter een aandachtspunt, omdat nog niet duidelijk is of dat wel of niet geormerkt zal zijn.
De basis voor de ondersteuning is een doorlopende zorglijn, dus afspraken over zorgbreedte en zorgaanbod. Het ROC zoekt aansluiting in het EXPO-netwerk van het VO. Aansluiting vmbo/mbo gebeurt op basis van bijv. zorgprofielen, dus op inhoud. Tevens vindt ambulante begeleiding vanuit het OPDC plaats om de overgang vmbo – mbo voor zorgleerlingen te versoepelen.

Momenteel heeft het ROC een pilot interne begeleiding, die vooral gericht is op de aansluiting tussen niveau 1 en niveau 2. Vaak mislukt deze overgang, omdat jongeren hun weg niet zo makkelijk vinden, waardoor hier de grootste uitval plaatsvindt. De pilot voorziet in coaches die deze jongeren, die veel structuur nodig hebben, in het begin ondersteunen en simpelweg wegwijzen maken.

De leeftijd van de leerlingen/deelnemers maakt dat zorgstructuren ingewikkelder zijn. Scalda heeft de begeleiding zelf georganiseerd in een eerste lijn (primaire proces), tweede lijn en derde lijn.
De eerstelijns begeleiding is een taak van de coaches (mentoren); zij ondersteunen de student bij zijn studie, voeren studiebegeleiding uit en signaleren in voorkomende gevallen problematiek (leerstoornissen, sociaal-emotionele problematiek). In dat soort situaties kunnen zij een beroep doen op de tweedelijns begeleiding. De tweedelijns begeleiding is op elke locatie van Scalda aanwezig en bestaat uit medewerkers die specifieke begeleidingen (leerstoornissen - denk aan dyslexie, dyscalculie, ADHD, storingen in het autistisch spectrum, etc.- studie en handicap, sociaal-emotionele problematiek, schoolmaatschappelijk werk) verzorgen. Zij adviseren coaches en teams bij de begeleiding van studenten met specifieke problematiek en in voorkomende gevallen nemen ze de begeleiding van coaches tijdelijk over. Ook zijn zij de brug naar de derdelijns begeleiding (externe zorginstellingen); deze lijn loopt via de bestaande netwerkorganisaties of afstemmingsoverleggen: het ZAT, Porthos (CJG), het Veiligheidshuis en het Jongerenloket of via directe kanalen naar bijv. maatschappelijk werk, GGD, jeugdzorg of geestelijke gezondheidszorg

Daarnaast zijn er nog diverse derdelijns ondersteunende activiteiten; denk daarbij aan de ambulante begeleiding in het kader van Lgf, ambulante begeleiding in het kader van VSV vanuit de OPDC's, Leerplicht/RMC die in de instelling werkt, GGD die in het kader van een project in de gebouwen aanwezig is.

De zorgstructuur lijkt soms wat ondoorzichtig. De begeleiding in de eerste lijn is niet uniform georganiseerd; er zijn soms grote verschillen tussen opleidingen en clusters over de wijze waarop zij invulling geven aan de begeleiding. Wel is er een intentie om tot een meer uniforme aanpak te komen.

Voor het mbo is dit een belangrijk aandachtspunt. Een ander punt van aandacht is de afstemming/samenwerking met Porthos, het Veiligheidshuis en het Jongerenloket. Bij deze netwerkorganisaties is soms informatie beschikbaar over (lopende) hulpverlening aan de leerling of zijn/haar gezin. Noodzakelijke informatie om de doelstelling "Eén gezin, één plan" waar te kunnen maken.

Plusvoorzieningen (VO-mbo):

Binnen de RMC-regio Walcheren werken VO en mbo structureel samen om het voortijdig schoolverlaten tegen te gaan. Alle scholen voor VO en mbo (incl. reformatorisch onderwijs) hebben hiertoe een samenwerkingsovereenkomst gesloten. Met gebruikmaking van de regeling plusvoorzieningen zijn (onder meer) de volgende maatregelen ingevoerd:

- THOP-classes bij ROC Zeeland: deze zijn gericht op coaching, heroriëntatie en trajectbegeleiding en blijken zeer succesvol te zijn. De student volgt daarin een twee stappen traject dat helemaal op hem of haar is afgestemd en waarin hij/zij zichzelf oriënteert op de eigen mogelijkheden. Het gaat erom dat hij/zij binnen een zo'n kort mogelijke tijd, maar binnen maximaal 10 weken doorstroomt naar een (beter) passende opleiding.
- Rebound Walcheren: voor overbelaste jongeren in het VO die behoefte hebben om korter of langer buiten het onderwijs begeleid te worden.
- Structuurgroepen OPDC / integratieklassen Calvijn: gericht op leerlingen met structuur- of gedragsproblemen.
- Intergrip: dit betreft een Zeelandbreed project warme overdracht tussen vmbo en mbo. Alle leerlingen die overstappen naar het mbo worden door het VO in het web-based programma Intergrip ingevoerd. Tevens is een Handboek overdracht VO-mbo ontwikkeld.

Stuurgroep passend onderwijs:

Tenslotte dient vermeld te worden dat het onderwijsveld in Zeeland als geheel al enkele jaren met elkaar de komst van het passend onderwijs voorbereidt. Hiertoe is een Stuurgroep passend onderwijs in het leven geroepen, waarin alle samenwerkingsverbanden van PO en VO en het mbo vertegenwoordigd zijn, inclusief het reformatorisch onderwijs. Het is vooral een overlegplatform waar afstemming plaatsvindt, waar de inhoudelijke verbinding wordt gelegd.

4. Passend onderwijs en de gemeenten

4.1. Raakvlakken met decentralisaties

De drie Walcherse gemeenten werken sinds begin 2012 samen ter voorbereiding op de aanstaande decentralisaties. Uitgaande van de op dát moment voorliggende wetsvoorstellen bereiden zij de decentralisaties voor van de Jeugdzorg, de AWBZ Begeleiding en de Wet Werken naar Vermogen⁶. De invoering van het passend onderwijs is eveneens onderdeel van dit project, hoewel het primaat hiervoor bij het onderwijs ligt.

De invoering van het passend onderwijs is in zoverre eveneens een transitie, dat de scholen nu zelf verantwoordelijk worden voor extra ondersteuning, waar ze er voorheen baat bij hadden om voor leerlingen een indicatie aan te vragen. De groei van het speciaal onderwijs had geen financiële relatie met het regulier onderwijs en dat gaat nu veranderen.

Het gemeentelijk belang is de grote samenhang met huidig en toekomstig gemeentelijk beleid op het gebied van jeugd en zorg. Met huidig beleid, omdat gemeenten nu al verantwoordelijk zijn voor het onderwijsachterstandenbeleid, de leerplicht, de RMC-functie (voortijdig schoolverlaten), onderwijshuisvesting, leerling-vervoer, de WMO en het preventief jeugdbeleid. In de nabije toekomst komen daar de verantwoordelijkheid voor de jeugdzorg en voor de samenwerking met zorgaanbieders bij, en zoals geschetst mogelijk de AWBZ Begeleiding en de Participatiewet.

Zorg voor jeugd en passend onderwijs zijn beide ontwikkelingen die van belang zijn voor de ondersteuningstructuur van jeugdigen: onderwijs en instellingen voor zorg voor jeugd gaan veel nauwer samenwerken aan de ondersteuning van kinderen (en hun opvoeders: ouders en leerkrachten) die extra ondersteuning nodig hebben. Voeg daarbij het verplichte OOGO en gemeenten hebben meer dan genoeg aanleiding om in gezamenlijkheid met het onderwijsveld passend onderwijs vorm te geven.

In tegenstelling tot veel andere gemeenten kiezen de gemeenten in Walcheren van het begin af aan voor een samenhangende aanpak van de veranderingen in het sociale domein. De decentralisaties hangen met elkaar samen, ze hebben deels gevolgen voor dezelfde doelgroepen en er valt winst te behalen door afstemming tussen de decentralisaties.

Belangrijk uitgangspunt daarbij is dat het *cliëntperspectief* leidend is, hetgeen wil zeggen dat het klantproces ontworpen wordt vanuit de vraag: welke stappen zet een klant om tot ondersteuning en zorg te komen? Het vertrekpunt ligt dus niet bij protocollen, productieverantwoording of normeringen van tijd die besteed mag worden per klant.

De insteek voor het ontwerpen van het klantproces is daarmee de praktijkervaring: zowel de praktijkervaring van de klant en zijn omgeving als die van de professional. Een en ander is vastgelegd in de reeds vastgestelde notitie "Het klantproces op Walcheren bij de vier decentralisaties"⁷.

De focus bij het vormgeven van het klantproces is meervoudig:

- hooghouden van kwaliteit / verbeteren van processen
- politieke sturing op beoogde effecten / ruimte voor professioneel handelen
- beheersen van budgetten / vinden van besparingen.

In zijn algemeenheid willen de Walcherse gemeenten onder meer:

- de eigen kracht van mensen als anker nemen: mensen eerder ondersteunen om hun eigen kracht te behouden, die in te zetten, toe te groeien naar wat zij aankunnen, de resterende kracht, ook al is die nog zo klein, toch nog te benutten
- mensen op hun eigen verantwoordelijkheid aanspreken
- de directe omgeving van de klant betrekken en een actieve rol geven
- ondersteuning zoveel mogelijk kleinschalig houden en in de eigen omgeving organiseren
- de professional ruimte geven om te doen wat nodig is
- maatwerk mogelijk maken
- de klant centraal stellen
- samenhang en integrale oplossingen organiseren

⁶ In het regeerakkoord is aangekondigd dat dit laatste wetsvoorstel vervangen wordt door een nieuwe Participatiewet per 1 januari 2014. Deze term wordt in het vervolg dan ook gehanteerd.

⁷ Het klantproces op Walcheren bij de vier decentralisaties, versie 2 mei 2012 - Martijn van Poecke e.a.

- hulpverlening inzetten die werkt
- minder bureaucratie
- inzetten op resultaat: resultaatgerichte ondersteuning
- inzetten op preventief werken
- ontzorgen en normaliseren.

Uitgangspunten daarbij zijn:

- professionals werken *samen in netwerken* in plaats van *na elkaar in ketens*
- professionals van verschillende organisaties stemmen hun inzet af in multidisciplinaire teams die gebiedsgericht werken
- introduceren van eigen kracht-methoden als familie-netwerk-beraden bij opvoedproblemen
- als het multidisciplinair overleg (mdo) concludeert dat dat nodig is, direct de gewenste hulp starten in plaats van de (tijdrovende) indicatiestelling afwachten.

Bovenstaande principes zijn ook van toepassing op de wijze waarop de Walcherse gemeenten naar passend onderwijs kijken en het functioneren daarin van ZAT's en CJG.

Zoals hiervoor gesteld gaat het op de onderscheiden terreinen vaak om dezelfde personen dan wel gezinnen:

- het gaat vaak om langdurige ondersteuning;
- er is vaak een directe sociale omgeving, die intensief betrokken is of zou willen zijn en een rol heeft of zou kunnen hebben (ouders, familie, kinderen, leerkrachten);
- het gaat vaak om mensen die wel over eigen kracht beschikken, maar niet tot volledige zelfregie zullen komen;
- er is vaak al van alles onderzocht, geprobeerd en ingezet;
- het gaat vaak om meervoudige problematiek die om zorgvuldige afstemming vraagt.

De integrale aanpak die hiervoor wenselijk is wordt algemeen onderkend en geformuleerd met: één kind/één gezin, één plan, één regisseur.

Voor de Walcherse gemeenten is dat dan ook het uitgangspunt. In het overleg met het onderwijs (zie hoofdstuk 5) willen we bovenstaande principes agenderen.

4.2. Gemeentelijke visie op passend onderwijs

Het onderwijs staat de komende jaren voor een stelselherziening wat betreft de ondersteuning aan kinderen en jongeren. Gemeenten worden in de komende jaren verantwoordelijk voor de uitvoering van alle jeugd- en opvoedhulp voor kinderen, jongeren en hun opvoeders.

Leidende principes daarin zijn:

1. Eigen kracht:
Ouders en leerkrachten worden ondersteund om het zelf te doen. Voor het onderwijs betekent dit het versterken van ondersteuningsstructuren, zowel intern, bovenschools en buitenschools. Ouders worden ondersteund bij de opvoeding van hun kind, maar waar nodig ook de beroepsopvoeders in kinderopvang en onderwijs
2. In de eigen omgeving:
Kinderen gaan zoveel mogelijk naar het reguliere onderwijs in hun eigen leefomgeving. Waar haalbaar geldt dat ook voor kinderen met een handicap of lichte of psychische problemen, uitgaande van wat kinderen wél kunnen. Professionele hulp, ondersteuning vanuit zorginstellingen vindt daar plaats, in de eigen omgeving. Het principe is: professionals reizen, kinderen niet⁸.
3. Samenwerken is noodzakelijk:
Onderwijs en zorgaanbieders zijn complementair aan elkaar. Het onderwijs komt in de zorg, de zorg in het onderwijs als ware het één team. Behandeling kan daardoor zoveel mogelijk in de eigen school plaatsvinden. We moeten het samen doen, onderwijs, zorgaanbieders en gemeenten, ieder vanuit de eigen taken en verantwoordelijkheden, vanuit het principe één kind/één gezin, één plan, één regisseur.
4. Ontschotting is nodig:
Hulp moet zonder overbodige bureaucratie beschikbaar zijn. Partijen werken niet naast elkaar, maar met elkaar in netwerken in plaats van na elkaar in ketens. Daarvoor is het nodig elkaar te leren kennen om samen het proces naar passend onderwijs te doorlopen.

Om passend onderwijs in te voeren zullen de zorgstructuren en de samenwerking daarin tussen onderwijs en zorgaanbieders versterkt dienen te worden. Onderwijs is de vindplaats maar tevens de werkplaats als het gaat om kinderen (maar ook leerkrachten) met ondersteuningsbehoefte! De thuissituatie en de sociale omgeving (de reguliere school) zijn de basis, tenzij de veiligheid of de lichamelijke of psychische gezondheid van de jeugdige in gevaar is. Ondersteuning wordt zoveel mogelijk dichtbij het kind georganiseerd. Door eerder en meer preventief in te zetten kan opschalen naar zwaardere ondersteuning voorkomen worden. Pas als dat niet werkt is opschaling nodig, ook van type zorg.

4.3. Opvoeden versterken als leidend principe

Er bestaat breed overeenstemming dat “opvoeden versterken” het leidend principe moet zijn bij de komende stelselwijzigingen. De eigen kracht van het individu, van het gezin, van de professional moet zo veel mogelijk gemobiliseerd en benut worden. Ook onderwijs en zorgaanbieders scharen zich achter deze hoofdlijn, die uitgewerkt is in het rapport “Opvoeden versterken” van Stam en Van Yperen⁹.

Hierin wordt aangegeven dat een nieuw jeugdzorgstelsel uit dient te gaan van het recht van elk kind op een veilige en stimulerende opvoed- en opgroei-context. *“De eerstverantwoordelijken voor het realiseren van dit recht zijn de ouders van de kinderen. Deze worden daarin bijgestaan door de kinderopvangcentra, onderwijsvoorzieningen, sportverenigingen, etc. Van deze gesubsidieerde instellingen wordt gevraagd op een niet vrijblijvende wijze bij te dragen aan het opvoedingsklimaat van kinderen.”*

Deze ondersteuning wordt geleverd vanuit wat in het nieuwe stelsel het eerste compartiment wordt genoemd, met als verzamelnaam ‘opvoeding versterken’. In dit compartiment bevindt zich in de eerste plaats het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) met daarin de ondersteuningsprogramma’s voor

⁸ Uiteraard blijven er een aantal specifieke onderwijsinstellingen bestaan, waarop sommige leerlingen aangewezen blijven.

⁹ Opvoeden versterken, onafhankelijk advies in opdracht van de VNG - prof. dr. T.A. van Yperen & drs. P.M. Stam, november 2010

gezinnen in de vorm van preventieprogramma's, voorlichting, basistakenpakket JGZ, ambulante basiszorg en langdurig laagfrequente gezinsondersteuning. Het is duidelijk dat Porthos/Vraagpunt Veere een rol kan spelen in de ondersteuning van ouders die hun weg zoeken in het nieuwe stelsel passend onderwijs.

In dit compartiment hoort ook het ondersteunen van onderwijsprofessionals bij het binnen hun sociale omgeving houden van kinderen vanuit de gespecialiseerde zorgaanbieders. Deze dienen daartoe (zo nodig) een deel van hun aanbod om te bouwen. Dit betekent uiteraard dat zorgaanbieders en onderwijs in overleg dienen te gaan, onder regie van gemeenten.

Citaat: *"Nu lijkt er wel eens haast enige 'concurrentie' te zijn tussen de interne zorgstructuur en de zorgaanbieders. In het nieuwe stelsel versterken die zorgaanbieders juist die zorgstructuur van bijvoorbeeld een school. Belangrijk bij dit 'opvoeden versterken', overigens in alle drie de compartimenten, is de 'doorlopende zorglijn' van kinderopvang en voorschoolse educatie, via primair onderwijs en voortgezet onderwijs naar het secundair onderwijs."*¹⁰

Inmiddels is een praktijkboek n.a.v. "Opvoeden versterken" verschenen, waarin concrete bouwstenen om in de professionele opvoedingscontext mee aan de slag te gaan.¹¹ Ingegaan wordt op begrippen als positief jeugdbeleid, positief en veilig opgroeien en opvoeden versterken. Er worden vijf primaire opvoedmilieus onderscheiden (gezin & omgeving, kinderopvang, primair onderwijs, buitenschoolse opvang en voortgezet onderwijs) en een daarop afgestemde ondersteuningsstructuur (van vrijwillige inzet tot gespecialiseerde professionals). Een concretisering van deze praktische vertaling is opgenomen in 5 bijlagen, voor elk van de primaire opvoedmilieus één.

Genoemde publicaties "Opvoeden versterken" en "Van denken naar doen" kunnen daarmee onderleggers vormen voor het gesprek tussen gemeenten, onderwijs en zorgaanbieders.

Het tweede compartiment wordt getypeerd als 'versterking ondersteunen'. Dit tweede compartiment bestaat uit intensievere zorg in de vorm van ambulante hulp, deeltijd daghulp, deeltijd residentiële hulp, deeltijd plaatsing in pleegzorg en deeltijd plaatsing in onderwijsvoorzieningen buiten de gewone school. Gemeenschappelijk kenmerk van de hulp uit dit compartiment is dat de oorspronkelijke sociale context gedurende de hulpverlening tenminste gedeeltelijk in stand wordt gehouden én dat de hulpverlening zich richt op terugkeer naar de die context. Het CJG is altijd aan de zijlijn betrokken. Onder de wetgeving passend onderwijs zullen de nieuwe samenwerkingsverbanden PO en VO over de toelating gaan in onderwijsvoorzieningen buiten de gewone school. Hieruit blijkt eens te meer het belang van verregaande samenwerking tussen zorgaanbieders/CJG en onderwijs.

Het derde compartiment is te kenschetsen als 'opvoeding overnemen'. Binnen dit compartiment vallen alle vormen van fulltime dagbehandeling, speciaal onderwijs, residentiële hulp, gesloten opnames en/of reguliere pleegzorg. Plaatsing in dit compartiment dient voorafgegaan te worden door een toetsing vanuit het perspectief van de jeugdbescherming, waarbij tevens criteria worden geformuleerd die als doelstelling van de behandeling kunnen gelden en onder welke voorwaarden kinderen weer terug zouden kunnen keren in normale(re) sociale contexten. In de termen van de zorg voor jeugd gaat het dus zowel om 'opschalen' als om 'afschalen' van zorg en ondersteuning. Ook hier geldt weer dat een intensieve afstemming vereist is, temeer daar de financiële middelen voor plaatsen in het speciaal onderwijs beperkt zijn.

Het hier geschetste noodzakelijke overleg wordt door zorgaanbieders en onderwijs in Zeeland reeds opgepakt. Ook als Walcherse gemeenten willen we dit gesprek aangaan. In hoofdstuk 5 gaan we hier nader op in.

¹⁰ Basisnotitie Samenwerking zorg voor jeugd & onderwijs – Werkgroep zorgaanbieders, maart 2012

¹¹ Van denken naar doen, opvoeden versterken in de praktijk – P.M. Stam & P.P.J. Doodkorte, september 2011

4.4. De stip aan de horizon

In het licht van passend onderwijs vormen ZAT's met de CJG's/WMO-loketten een onmisbare schakel tussen onderwijs en zorg voor jeugd. In het kader van het project decentralisaties hebben de Walcherse gemeenten uitgesproken dat Porthos/Vraagpunt Veere doorontwikkeld worden om alle toegang voor informatie, zorg en dienstverlening te stroomlijnen. Ook hier geldt dat een gezamenlijk ontwikkeltraject onderwijs – CJG-partners moet beginnen met het elkaar "inhoudelijk" beter te leren kennen als professionals, door intensief met elkaar in gesprek te gaan. Citaat: *"Binnen de zorg voor jeugd ontbreekt het soms aan een echt goed inzicht in hoe binnen de interne zorgstructuur van scholen wordt gewerkt. Omgekeerd is er binnen het onderwijs zeker dikwijls onvoldoende kennis van de zorg voor jeugd."*¹²

Gemeenten worden verantwoordelijk voor de hele jeugdzorg en daarmee ook voor intensievere samenwerking tussen onderwijs en jeugdzorgaanbieders. Zij zijn verantwoordelijk dat afspraken over (middelen ten behoeve van) de inzet van lokale partners in de zorgstructuren in en om de scholen die onder hun verantwoordelijkheid vallen, zoals schoolmaatschappelijk werk, jeugdgezondheidszorg, leerplichtambtenaar/RMC, enz., vastgelegd worden. Gemeenten moeten daarom de regie pakken om partijen elkaar beter te leren kennen, ontschotting is nodig.

Het hiervoor genoemde praktijkboek "Van denken naar doen" kan daar mogelijk een rol in spelen. Stam en Doodkorte onderscheiden zeven verschillende 'interventieniveaus' die voor alle 5 te onderscheiden opvoedmilieus vergelijkbaar zijn. Deze interventieniveaus lopen van preventie en lichte opvoedhulp naar intensieve (specialistische) opvoedhulp tot excluderende vormen van hulpverlening (dagbehandeling, pleegzorg, residentie, etc.). De eerste niveaus kennen generalistische aanbieders (jeugd- en gezinswerkers, JGZ), geleidelijk vindt een overgang naar gespecialiseerde aanbieders plaats. De aloude indeling in eerste lijn en tweede lijn is in het nieuwe stelsel niet langer zinvol. Elk opvoedmilieu kent zijn eigen typerende medewerkers. In het primair onderwijs bijvoorbeeld een intern begeleider, een schoolmaatschappelijk werker, een sociaal (psychiatrisch) verpleegkundige (JGZ), enz. Deze groep medewerkers is herkenbaar en zichtbaar op school voor alle ouders en leerkrachten en het CJG komt daarmee naar de scholen toe. Hun werk wordt vervolgens zo georganiseerd dat ze ondersteund worden door en gebruik kunnen maken van meer gespecialiseerde hulpverleners op het gebied van positief opvoeden en/of psychiatrie. De huidige indeling van interne, bovenschoolse en buitenschoolse zorgstructuur komt daarmee te vervallen. Wederom geldt: onderwijs en zorginstellingen zijn complementair aan elkaar en moeten het samen doen. Zorgaanbieders en onderwijs kunnen elkaars kennis en expertise delen en gebruik maken van elkaars back office.

Zoals in § 4.1 geschetst is het cliëntperspectief leidend voor de decentralisaties. De vraag is dan of op den duur de huidige ZAT-structuur nog wel goed passend is in de toekomstig gewenste ondersteuningsstructuur. Uitgangspunten die de Walcherse gemeenten ook in de andere transitieën hanteren zijn:

- professionals werken samen in netwerken in plaats van na elkaar in ketens
- professionals van verschillende organisaties stemmen hun inzet af in multidisciplinaire teams
- introduceren van eigen kracht - methoden als familie-netwerk-beraden bij opvoedproblemen
- als het multidisciplinair overleg (mdo) concludeert dat dat nodig is, direct de gewenste hulp starten in plaats van de (tijdrovende) indicatiestelling afwachten

Het idee is dat Porthos/Vraagpunt Veere, Orionis Walcheren en Veiligheidshuis contact leggen met de inwoners van Walcheren, het uitgangspunt is "er op af". *"Deze medewerkers vormen multidisciplinair samengestelde gebiedsgebonden teams. Deze teams dekken samen het grondgebied van Walcheren af. De teamleden hebben loopvermogen, signaleren, reageren op meldingen, bieden een breed scala aan eerstelijns ondersteuning, geven vorm aan de opvolging. Het team constateert zelf welke professional het beste past bij een ondersteuningsvraag en neemt zelf besluiten over aanpak (type ondersteuning en hoeveelheid uren). Het team reflecteert op de beoogde resultaten gehaald worden en bespreekt dat zo nodig met de justitiële vertegenwoordigers."*¹³

Bovenstaande principes zijn ook van toepassing op de wijze waarop de Walcherse gemeenten naar passend onderwijs kijken en het functioneren daarin van ZAT's en CJG/WMO-loket. De relatie met de Zorgadviesteams voor het basisonderwijs die in de wijk en/of het dorp gevestigd zijn wordt hiermee

¹² Basisnotitie Samenwerking zorg voor jeugd & onderwijs – Werkgroep zorgaanbieders, maart 2012

¹³ Citaat uit: Het klantproces op Walcheren bij de vier decentralisaties

gelegd. Voor het VO wordt gedacht aan één specialistisch team. De ZAT's zullen daarmee opgaan in de samenwerking binnen (het mdo in) Porthos/Vraagpunt Veere. Een beweging zoals de gemeenten met Porthos/Vraagpunt Veere willen ontwikkelen zal tijd kosten. Dit geldt uiteraard ook voor het "indalen" van ZAT's in het mdo.

Overgangsmomenten:

Naast de ondersteuningsstructuur binnen een specifieke school gaat het bij passend onderwijs ook om de overgang van zorg- of risicoleerlingen op overgangsmomenten tussen onderwijssectoren en aan het eind van de schoolloopbaan.

Voor leerlingen die ondersteuning behoeven is het extra van belang dat er continuïteit bestaat in de zorg en begeleiding die zij nodig hebben rond de overgangsmomenten van de ene onderwijssector naar de volgende. Voor hen is het bij die overgangen van belang dat er naast een doorgaande leerlijn ook een doorgaande zorglijn bestaat, waarin de signalen van de toeleverende school zo goed en zo snel mogelijk worden opgevolgd door de ontvangende school, om de leerling van meet af aan de meest passende zorg en begeleiding te kunnen bieden. Met een doorgaande zorglijn wordt voorkomen dat kennis en ervaring rond een leerling verloren gaat bij de overstap naar een nieuwe school. Een goede doorgaande zorglijn bevordert daarmee de efficiëntie van werken, waardoor verergering van problemen en voortijdige schooluitval zo veel mogelijk voorkomen kunnen worden. Het realiseren van die doorgaande zorglijn is een gezamenlijke opdracht voor leerlingen, ouders, scholen, zorginstellingen en gemeenten. We verwijzen in dat verband naar de "Handreiking doorgaande zorglijnen", waarin voor elk van deze partners de eigen taken daarin beschreven zijn¹⁴. Tevens valt te overwegen om een werkgroep doorgaande zorglijn in te stellen om te onderzoeken hoe de doorgaande zorglijn van 0 tot 23 jaar goed georganiseerd kan worden.

Overgangsmomenten aan het eind van de schoolloopbaan:

Het voorbereiden en toeleiden naar arbeid van leerlingen met een handicap of stoornis is een belangrijke opdracht van het (speciaal) onderwijs. Er zijn diverse initiatieven van mbo, so en praktijkonderwijs, veelal samen met gemeenten, om kwetsbare jongeren naar reguliere arbeid te begeleiden.

Ontwikkelingen:

1. Belang startkwalificatie: De dreigende realiteit is dat jongeren langdurig buiten het arbeidsproces staan, hetgeen maatschappelijk en economisch niet acceptabel is. De werkloosheid onder jongeren in de leeftijdsgroep 15-25 jaar bedraagt meer dan tien procent. Vooral kwetsbare jongeren zonder startkwalificatie staan aan de kant: onder hen is de werkloosheid twee keer hoger dan onder hun leeftijdsgenoten die wel een startkwalificatie hebben gehaald. Ook op latere leeftijd is het moeilijker om zonder startkwalificatie werk te vinden en aan het werk te blijven. Het gaat hierbij vooral om leerlingen die nu aangewezen zijn op het vso, het praktijkonderwijs en Aka/mbo1. In totaliteit gaat het in Nederland om 84.000 leerlingen.
2. Participatiewet: Voor de val van het kabinet was het de bedoeling dat vanaf 1 januari 2013 de Wet werk en bijstand (Wwb), de Wet investeren in jongeren (Wij), de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) en een deel van de Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten (Wet Wajong) vervangen zouden worden door de Wet werken naar vermogen (Wwnv). Inmiddels is in het regeerakkoord aangekondigd dat dit wetsvoorstel vervangen wordt door een nieuwe Participatiewet per 1 januari 2014. Als zodanig is deze voorgenomen stelselwijziging een project dat deel uitmaakt van de samenwerking van de Walcherse gemeenten.
3. Stichting Maatwerk¹⁵: De Zeeuwse Stichting Maatwerk (ZSM) bestaat uit 15 instellingen voor praktijkonderwijs en voortgezet speciaal onderwijs in de provincie Zeeland. Deze onderwijsinstellingen werken sinds juli 2011 intensief samen om iedere leerling maatwerk te kunnen bieden, op weg naar een duurzame uitstroom naar de arbeidsmarkt, vervolgonderwijs of dagbesteding. Door actieve samenwerking kunnen zij het onderwijs en de arbeidstoeleiding beter inrichten. Doelgericht samenwerken leidt tot een veel breder (onderwijs)aanbod en

¹⁴ Handreiking doorgaande zorglijnen – NJI, 2008

¹⁵ Informatie van www.zeeuwsestichtingmaatwerk.nl

daarmee tot het leveren van meer maatwerk en tot verbetering van kwalificaties van leerlingen. Hierdoor krijgen jongeren met een beperking een betere positie op de arbeidsmarkt en in de samenleving. Samenwerking is ook gericht op het actief delen van kennis waardoor mogelijkheden en ideeën ontstaan voor het ontwikkelen en uitvoeren van nieuwe en verbeterde arbeidstoeleidende activiteiten. Neveneffect van samenwerking tussen vso en PRO is kostenbesparing.

Men kan nu bijvoorbeeld van elkaars faciliteiten gebruiken maken, zoals stagemogelijkheden en branchegerichte cursussen. Succesverhalen worden onderling uitgewisseld om van elkaar te leren, zoals met Heft in eigen handen, de job coach structuur, stageopbouw en de Avondschool.

De ZSM heeft een website die door scholen en leerlingen kan worden gebruikt om van en met elkaar te leren.

De samenwerking richtte zich in 2012 op de volgende onderwerpen:

- Het inrichten van optimale individuele maatwerktrajecten. Voor elke leerling een oplossing!
- Het profileren van het aanbod en specialisaties van de deelnemende scholen via een website.
- Inventarisatie landelijke concepten Werkschool en Borisbaan.nl.
- Uitwisseling best practices.
- Gezamenlijke inventarisatie en doorvertaling landelijke ontwikkelingen.

4. Concept Werkschool: In haar advies heeft de Commissie Werkscholen de Werkschool benoemd als het instrument om de brug van onderwijs naar arbeidsmarkt voor deze jongeren te slaan¹⁶. De Werkschool lijkt waardevol om meer jongeren aan een baan te helpen, zodat zij niet afhankelijk zijn van zorg of een uitkering. Het ontwikkelen van een regionale Werkschool biedt gemeenten een vorm om inhoud te geven aan hun nieuwe verantwoordelijkheden in het kader van de nieuwe Participatiewet en de decentralisatie van de jeugdzorg en begeleiding. Het bouwt voort op lopende initiatieven zoals de aanpak jeugdwerkloosheid, jongerenloketten, werkgeversservicepunten en de centra voor jeugd en gezin.

De Werkschool is een traject voor arbeidstoeleiding bedoeld voor jongeren op het praktijkonderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs die niet in staat zijn een startkwalificatie te halen, maar wel in staat zijn op de arbeidsmarkt te participeren. Het is geen school waar leerlingen ingeschreven staan en les krijgen, maar een netwerk. Dat netwerk bestaat uit organisaties in een arbeidsmarktregio, die samenwerken om leerlingen naar de arbeidsmarkt toe te leiden en daar te houden. Deelnemers aan het regionale netwerk zijn in ieder geval werkgevers, scholen, gemeenten, kenniscentra onderwijs-arbeidsmarkt, (jeugd)zorginstellingen en het UWV. Veelal kunnen nu reeds bestaande netwerken uitgebouwd worden tot werkschool. Het is aan de regio om te bepalen of een voorziening in het leven wordt geroepen om dit netwerk (verder) te ondersteunen.

Voor onderwijsinstellingen heeft het netwerk voordelen: een groter relevant netwerk van bedrijven, een reservoir aan vacatures en stagemogelijkheden en meer mogelijkheden om met gemeenten afspraken te maken over de benodigde begeleiding en (jeugd-)zorg.

De drievoudige doelstelling van de Werkschool is:

- een jongere die een baan in plaats van een uitkering krijgt;
- een werkgever die een 'gekwalficeerde' werknemer in dienst kan en wil nemen;
- een overheid die door een slimme inzet van middelen meer kan doen met minder.

Eind mei 2012 is de verkenning naar de Werkschool boven de Westerschelde gestart.

¹⁶ Offerte verkenning werkschool, feb. 2012

5. Onderwijs en gemeenten: samen optrekken

Gezien de hiervoor geschetste verwevenheid van passend onderwijs met gemeentelijke verantwoordelijkheden is het van het grootste belang om vanaf heden samen op te trekken. Gemeenten kunnen zich niet veroorloven een afwachtende houding aan te nemen, zeker niet vanwege de komende decentralisaties. Gemeenten hebben nu alleen nog maar het preventief jeugdbeleid, maar de verschillende decentralisaties bieden een kans om het hele jeugdbeleid door te ontwikkelen (ook) in het licht van passend onderwijs.

Samen optrekken begint met elkaar leren kennen. De gemeenten willen de professionals ruimte geven om te doen wat nodig is. De gemeenten willen ook met hen en zorgaanbieders gezamenlijk in gesprek gaan om inzicht te krijgen in de praktijk, wat kan helpen om dezelfde taal te spreken. Hiermee werken we aan ontschotting en leggen we verbanden.

Dit gebeurt ook Zeeuwsbreed. Onder aansturing van de Taskforce Jeugd wordt op provinciaal niveau de transitie van de jeugdzorg naar gemeenten voorbereid. Op 1 september 2012 gaat stap 2 van het transitieproces van start, via het 'Ontwikkeltraject Toekomst Zorg voor jeugd in Zeeland' (inclusief de samenhang met passend onderwijs)¹⁷. Onderdeel van deze 2^e fase is het voorstel om overleg tussen onderwijs, zorgaanbieders en gemeenten (op provinciaal niveau) te intensiveren middels 2 werkgroepen, een werkgroep high professionals en een werkgroep bestuur.

1. De Walcherse aanpak en de regionale overlegstructuur

Als Walcherse gemeenten willen we ook zelf met het onderwijs in gesprek gaan. Er bestaan momenteel nogal wat verschillen in het overleg tussen onderwijs en de 3 Walcherse gemeenten. Middelburg kent een bestuurlijk overleg met zeer brede samenstelling, van PO tot en met mbo. In Vlissingen wordt onder de vlag van OOGO/LEA met het PO overlegd, het VO sluit aan indien wettelijk verplicht. Veere voert hoofdzakelijk overleg met het basisonderwijs, omdat zich binnen de gemeentegrenzen geen andere vormen van onderwijs bevinden. Incidenteel is Walchers breed overlegd tussen gemeenten en m.n. het VO i.h.k.v. de Regionale Educatieve Agenda (REA), tot 2010 afstemmingsoverleg onderwijs genoemd. Daarnaast is er de Regiegroep VSV, waarin de 3 Walcherse gemeenten overleggen met VO en mbo over maatregelen i.h.k.v. VSV.

Het voorstel om deze overleggen om te vormen tot regionale overleggen is door het onderwijs met instemming ontvangen. Daarvoor wordt de Regionale Educatieve Agenda (REA) meer gestructureerd en gesplitst in een REA-PO en een REA-VO/mbo (hierin ook VSV). Het overleg tussen onderwijs en gemeenten vindt hier plaats, inclusief het OOGO over de ondersteuningsplannen. De scheiding PO naast VO/mbo is pragmatisch, indien agendapunten daar aanleiding toe geven kan uiteraard een REA PO/VO belegd worden.

Data worden een jaar vooruit gepland en de voorbereiding kan gebeuren door een agendacommissie met vertegenwoordigers uit onderwijs en de gemeenten. Het verplichte jaarlijks overleg over de voor- en vroegschoolse educatie (VVE) in het kader van de Wet Oke kan wellicht eveneens regionaal gevoerd worden. Op lokaal niveau blijft dan alleen het OOGO in stand voor onderwijshuisvestings-aangelegenheden.

2. Waarover willen we met het onderwijs afspraken maken

a. Het voorgestelde *klantproces* is voor de Walcherse gemeenten een belangrijk uitgangspunt. We willen met het onderwijs een vertaalslag maken hoe dit invulling te geven. Denk aan de verbinding met Porthos/Vraagpunt Veere, gebiedsgebonden teams.

b. Er start Zeelandbreed een overleg onderwijs-zorgaanbieders-gemeenten. De *principes van "Opvoeden versterken"* vormen de onderleggers voor dit gesprek. Vanwege de schaalgrootte vinden wij het zeker voor het PO belangrijk dat dit gesprek ook op Walchers niveau plaatsvindt. Ziet het PO dat ook zo en kunnen we daar nadere afspraken over maken? Daarbij kan ook uitgewerkt worden wat behoort tot de school, wat behoort buiten de school en wat bevindt zich op de scheidslijn.

¹⁷ Offerte visiefase Transitie Jeugdzorg Zeeland – Zenc, april 2012

c. De Wet op het passend onderwijs heeft geen aanpassing van de *onderwijshuisvesting* tot gevolg. Echter, wanneer er een verschuiving van speciaal naar regulier onderwijs gaat plaatsvinden, zal er sprake zijn van ruimteoverschotten of –tekorten. Daarnaast komt er op de reguliere voorzieningen behoefte aan extra ruimte voor ondersteuning van de leerlingen. De gemeenten zijn voorstander van passend onderwijs op reguliere scholen in de leefomgeving van de leerlingen en dienen daarom de huisvesting, waar mogelijk, aan te passen. In gesprekken met het onderwijs dienen dan ook afspraken gemaakt te worden over omvang/volume van evt. tussenarrangementen, OPDC, speciaal onderwijs, etc. Hierdoor kunnen de gevolgen voor de huisvesting in beeld gebracht worden en besproken.

d. Wat zijn de gevolgen voor het *leerling-vervoer*. Mogelijk ontstaan er structurele besparingen op het leerling-vervoer. Deze zouden ten goede kunnen komen aan aanpassingen in de schoolgebouwen (zie punt c.). Anderzijds zullen vormen van speciaal onderwijs / speciale voorzieningen nodig blijven. De scholen zullen echter de komende jaren door beperktere middelen met een taakstelling te maken krijgen. Het op termijn krimpen van voorzieningen is onvermijdelijk. Dit past goed bij de stip aan de horizon van de gemeenten.

e. Gemeenten willen de *schoolbegeleiding* in stand houden, maar willen duidelijk met de scholen afstemmen op welke wijze de financiële inzet het beste recht doet aan het passend onderwijs. Denk daarbij met name aan versterking van de onderwijsgeviden.

f. Brede scholen en *de ontwikkeling van Integrale Kindcentra* passen in de trend naar meer integratie van voorzieningen. Er is sprake van een groeiend aantal brede scholen waarbij de noodzaak wordt gevoeld voor een verdere doorontwikkeling van brede school naar ongedeelde voorziening vanuit een pedagogisch perspectief. Hoe staan schoolbesturen in deze ontwikkeling, waarbij het niet gaat om een samenwerking tussen verschillende organisaties, maar integratie naar één organisatie met één aansturing.

g. Afspraken die de komende tijd op bovenstaande punten gemaakt worden kunnen in het *ondersteuningsplan* van het samenwerkingsverband worden vastgelegd. Ook hierover wordt gezamenlijk overlegd. Behoud van expertise van het (v)so is daarbij een belangrijk aandachtspunt.

Met de onder 1 voorgestelde agendacommissie worden bovenstaande punten geagendeerd voor de REA's PO en VO/mbo en aangevuld met punten die vanuit het onderwijs worden aangedragen.

6. Tijdpad

- Juni 2012: Onderhavig document en meer specifiek de visie en de nieuwe overlegstructuur REA wordt in juni aan projectgroep resp. de stuurgroep decentralisaties voorgelegd. Na accordering door de stuurgroep vormt het de basis voor verder overleg met het onderwijs.
- September 2012: Op Walchers niveau is het overleg met onderwijspartijen gestart over deze visie en de samenwerking in het kader van passend onderwijs. Daarbij zijn ook afspraken gemaakt over de nieuwe overlegstructuur REA.
- Oktober 2012: Op provinciaal niveau zal het overleg tussen de partners onderwijs, zorgaanbieders en gemeenten starten vanaf 1 september 2012 via 2 werkgroepen zoals voorgesteld door de Taskforce Jeugd.
- 5 November 2012: De Wet passend onderwijs wordt gepubliceerd in het Staatsblad. De kern van deze wet is de invoering van de zorgplicht per 1 augustus 2014. De schoolbesturen hebben daarmee bijna 2 “overgangsjaren” om de nieuwe samenwerkingsverbanden in te richten. Het gaat daarbij om de inhoudelijke voorbereiding op de invoering van passend onderwijs: vormgeven aan de samenwerkingsverbanden, inrichten van de ondersteuningsplanraad, vormgeven aan het ondersteuningsplan en overleg met gemeenten en ondersteuningsplanraad.
- December 2012/januari 2013: Formele besluitvorming en het vaststellen van de visie door de Walcherse raden nu het gevoel van het onderwijsveld in dezen bekend is.
- Op 1 november 2013 moet de bestuurlijke inrichting geregeld zijn van de nieuwe samenwerkingsverbanden. Dit houdt in dat er dan een rechtspersoon opgericht moet zijn en dat de bestuurlijke inrichting geregeld is (bestuur/toezicht etc.).
- Uiterlijk 1 februari 2014: Voorleggen conceptondersteuningsplan aan de ondersteuningsplanraad.
- Vóór 1 maart 2014 moet over het ondersteuningsplan formeel op overeenstemming gericht overleg met de gemeenten zijn gevoerd.
- Vóór 1 mei 2014 wordt het ondersteuningsplan door het samenwerkingsverband vastgesteld en bij de inspectie ingediend.
- 1 augustus 2014: De ondersteuningplicht (zorgplicht) voor schoolbesturen treedt in werking en de bekostiging van de nieuwe samenwerkingsverbanden start. Vanaf 1 augustus 2014 stopt de bekostiging van de huidige samenwerkingsverbanden en zijn ook de REC's opgeheven. Het nieuwe samenwerkingsverband is verantwoordelijk voor toedeling extra onderwijsondersteuning, middelen reguliere schooldeel van de rugzak gaan naar samenwerkingsverbanden.

Afkortingenlijst

Aka	arbeidsmarkt gekwalificeerd assistent (mbo-opleiding op niveau 1)
AWBZ	algemene wet bijzondere ziektekosten
CJG	Centrum voor jeugd en gezin
CSW	Christelijke Scholengemeenschap Walcheren
Cvl	commissie voor de indicatiestelling
EXPO	Expertisecentrum Passend Onderwijs
FVCS	Federatief Verband van Christelijke Scholen
havo	hoger algemeen vormend onderwijs
hbo	hoger beroepsonderwijs
IB-er	intern begeleider
ISK	internationale schakelklas
JGZ	jeugdgezondheidszorg
LEA	lokale educatieve agenda
Lgf	leerling-gebonden financiering
lwoo	leerwegondersteunend onderwijs
mbo	middelbaar beroepsonderwijs
mdo	multidisciplinair overleg
OOGO	op overeenstemming gericht overleg
Oke (Wet)	Ontwikkelingskansen door kwaliteit en educatie
OPDC	orthopedagogisch centrum
PCL	permanente commissie leerlingenzorg
PO	primair onderwijs (omvat tevens de scholen voor speciaal basisonderwijs)
PRO	praktijkonderwijs
REA	regioale educatieve agenda
REC	regionale expertisecentra
RMC	de regionale meld- en coördinatiefunctie
ROC	regionale opleidingscentrum
RPCZ	Regionaal Pedagogisch Centrum Zeeland
SBO	speciale school voor basisonderwijs
SMW	schoolmaatschappelijk werk
so	speciaal onderwijs
SSG	Stedelijke Scholengemeenschap
THOP	traject heroriënteringsprogramma
vavo	voortgezet algemeen volwassenenonderwijs
vmbo	voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VO	voortgezet onderwijs
(v)so	(voortgezet speciaal) en speciaal onderwijs
VSV	(voorkomen van) voortijdig schoolverlaten
VVE	Voor- en Vroegschoolse Educatie
vwo	voorbereidend wetenschappelijk onderwijs
WEB	Wet educatie en beroepsonderwijs
WEC	Wet op de expertisecentra speciaal onderwijs
Wet Wajong	Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten
Wgbh/cz	Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte
Wij	Wet investeren in jongeren
WMO	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
WPO	Wet op het Primair Onderwijs
WSNS	Weer Samen Naar School
Wsw	Wet sociale werkvoorziening
Wwb	Wet werk en bijstand
Wwnv	Wet werken naar vermogen
ZAT	Zorgadviesteam
ZSM	Zeeuwse Stichting Maatwerk